ادامه از صفحه اول

قوانین مصوب برای دوران کرونا

دومین قانون برمی‌گردد به قانون مجازات اسلامی. مفاد ماده ۶۸۸ این قانون مقرر می‌دارد: ... هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود، از قبیل آلوده‌کردن آب آشامیدنی یا توزیع آب آشامیدنی آلوده، دفع غیربهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زائد، ریختن مواد مسمومکننده در رودخانه‌ها، زباله در خیابان‌ها و کشتار غیرمجاز دام، استفاده غیرمجاز فاضلاب خام یا پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب برای مصارف کشاورزی ممنوع است و مرتکبین چنانچه طبق قوانین خاص مشمول مجازات شدیدتری نباشند، به جزای نقدی و حبس تا یک سال محکوم خواهند شد. تشخیص اینکه اقدام مزبور تهدید علیه بهداشت عمومی و آلودگی محیط زیست است و همچنین اعلام جرم حسب مورد، بر عهده وزارت بهداشت و سازمان محیط زیست و سازمان دامپزشکی است.

فقط این دو قانون موجود است و متأسفانه قانون دیگری که بتوان در شرایط موجود به آن پرداخت، وجود ندارد و مجلس به باور من باید حال که بعد از تعطیلات خودخواسته، جلسات خود را آغاز کرده است، خلأ قانونی وضع خاص پیش‌آمده را پر کند. به‌هرحال، با همین قانونی که از عمر آن ۶۰ سالی می‌گذرد نیز می‌توان برای شرایط موجود ترتیبات خاصی تعیین و همه را ملزم به رعایت آن کرد. متأسفانه تعدد مراجع تصمیم‌گیری و اینکه اعلام می‌شود ادارات با فلان تعداد کارمند و پرسنل مشغول به کار باشند و از طرفی تکلیف می‌شود در خانه بمانید و به نوعی قرنطینه خودخواسته را اعمال کنید، با بازبودن ادارات حتی با وجود تعداد کم پرسنل، در تضاد است. مهم‌تر از آن، دستورات یکنواخت نسبت به همه حرفه‌ها و مناطق نیز نوعی دستورگریزی و گاهی قانون‌ستیزی را در جامعه نهادینه می‌کند. از طرفی، تکلیف به افراد برای آنکه در خانه بمانند، اما برنامه‌ای برای نحوه گذران زندگی آنان اتخاذ نشود، قانون‌ستیزی و فرمان‌گریزی را اجباری می‌کند. متأسفانه در کشور اتحادیه و سندیکای فعال در مشاغل مختلف وجود ندارد و بسیاری از مشاغل به‌نوعی خویش‌فرما و بسته به فعالیت فرد هستند و تعطیلی این بخش از فعالیت‌های جامعه که اتفاقا تنوع بالایی در بین حرفه‌های مختلف دارد، عملا تعطیلی رزق و روزی مردم است. امروزه بخش حمل‌ونقل، خدمات، کارگاه‌های تولیدی کوچک و بخش کشاورزی که نیاز به جابه‌جایی کارگر از محل زندگی تا مزارع و باغات را دارد، عملا نوعی قانون‌گریزی را الزامی و اجباری کرده است. برای مثال، مزارع و باغ‌ها در خارج از شهرها و مناطق مسکونی واقع شده‌اند و از طرفی نیروی انتظامی حسب وظیفه خود، مانع تردد افراد می‌شود و این کارگران فصلی که نه بیمه مناسبی دارند و نه می‌توانند از خدمات تعطیلی حرفه و شغل خود بهره ببرند، یا رودرروی پلیس قرار می‌گیرند یا باید با ترفندهای خاص که استفاده از گریزگاه‌های متناسب با هر شغل و حرفه است، خود را به محل کار می‌رسانند. این وضع در تداوم خود می‌تواند به تقابلی بین مردم و دولت منتهی شود و لازم است کارگروه‌های فکری و اختصاصی در حرفه و مشاغل مختلف، با تشکیل اتاق فکر درصدد برآیند که به نحوی وارد عمل شوند و راهکار اشتغال این افراد را مطابق با دستورالعمل بهداشتی اعمال و اجرا کنند؛ والا در آینده نزدیک با بحران کار و تقابل نیروی کار با دولت روبه‌رو خواهیم بود.

سرگیجه کرونایی

۳- مصرف ویتامین‌ها چقدر باید باشد و آیا تزریق ویتامین C در نجات بیمار مؤثر است یا خیر؟

مصرف آب لیموی سنگی که در فضای مجازی مطرح شده، چطور.

۴- توصیه‌های طب سنتی و آنان که می‌گویند طب اسلامی معالجه می‌کند، چطور؟ آیا سخنگو نباید شجاعت پاسخ‌دادن داشته باشد؟ اینکه مصرف چیزهای گرم مثل نبات و شکر و عسل و زنجبیل و نهایتا از همه مهم‌تر مصرف دائم نمک به پیشگیری کمک می‌کند، آیا درست است یا خیر؟

۵- توصیه به تزریق کورتون در بیماران بدحال که سیستم دفاعی بدن‌شان نابود شده، در نجات بیمار تا چه حد درست است؟

حال چنانچه درباره درستی و غلط‌بودن این مسائل نظری ندارند یا شجاعت ابراز نظر خود را ندارند، می‌توانند به تفکیک درباره هرکدام سخن خود را بگویند و از یک ماشین آمار به یک راهنمای مردمی تبدیل شوند.

۶- از اینها مهم‌تر توضیح نحوه درمان و داروهای مطرح است که به صورت مفصل در فضای مجازی مطرح شده است و ازجمله می‌گویند داروی ساخت ژاپن مؤثر در ۸۰ درصد موارد بوده و برای یکی از پزشکان دیپلمات مصرف شده و یکی از پزشکان ارشد بیمارستان مسیح دانشوری هم آن را مثبت خوانده است، فقط برای بیماران مشخصی نگهداری می‌شود. هفته پیش دکتر ولایتی عنوان کرده بود که به بیمارستان مسیح دانشوری دستورالعمل مصرف داده شده و قرار است در ایران تولید شود. ناگهان وزیر سابق بهداشت و معاون فعلی وزارتخانه دکتر ملک‌زاده، همه اینها را کذب و اظهارنظر افراد غیرمسئول دانست. اینها البته مانع از آن نشده که این دارو در ناصرخسرو به قیمت گزاف فروخته شود.

ادامه در صفحه۴

مروری بر عملکرد دولت در مواجهه با بحران کرونا

بایدها و نبایدهای روحانی

علی ایوبی: دولت روحانی سال سختی را شروع کرده است؛ دولتی که با تحریم‌های سختی مواجه بود، حالا باید از معضل بزرگی مانند کرونا عبور کند که هم با سلامت مردم سروکار دارد و هم نیاز به پول فراوان. طبق اعلامیه جهانی حقوق بشر، «سلامتی» به‌عنوان بخشی از استاندارد مناسب زندگی شناخته شده و «مراقبت‌های بهداشتی» در کنار خوراک، پوشاک، مسکن و خدمات اجتماعی ضروری، جزء شرایط حداقلی اقتصادی و اجتماعی برای استاندارد مناسب زندگی، رفاه و سلامتی هر انسان عنوان شده است. در بند ۱۲ اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز برخورداری عمومی از بهداشت و درمان مناسب به‌عنوان یک «حق» در نظر گرفته شده است. در اصل ۲۹ قانون اساسی نیز دولت وظیفه دارد «حقوق ملت» را این‌گونه تأمین کند: «برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بی‌کاری، پیری، ازکارافتادگی، بی‌سرپرستی، درراه‌ماندگی، حوادث و سوانح، نیاز به خدمات بهداشتی، درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره، حقی است همگانی. دولت موظف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک‌یک افراد کشور تأمین کند». اینها اصولی است که هر دولتی باید برای بهداشت افراد جامعه خود رعایت کند. دولت روحانی البته پا را فراتر گذاشت و با طرح «منشور حقوق شهروندی»، بحث سلامت و بهداشت را مدنظر قرار داد. در ماده ۲ این منشور آمده است: «شهروندان از حق زندگی شایسته و لوازم آن همچون آب بهداشتی، غذای مناسب، ارتقای سلامت، بهداشت محیط، درمان مناسب، دسترسی به دارو، تجهیزات، کالاها و خدمات پزشکی، درمانی و بهداشتی منطبق با معیارهای دانش روز و استانداردهای ملی، شرایط محیط زیستی سالم و مطلوب برای ادامه زندگی برخوردارند». دولت روحانی با توجه به شرایط اقتصادی و سیاسی که در آن قرار دارد، باید تلاش کند به این اصول و قوانین نیز عمل کند تا حق شهروندی و سلامت مردم نیز رعایت شود. برای اینکه ببینیم دولت در این خصوص موفق بوده یا چه مشکلاتی را پیش‌رو دارد، با علی تاجرنیا که پزشک و فعال سیاسی اصلاح‌طلب است و نعمت احمدی که استاد دانشگاه و وکیل دادگستری است، گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

عکس: پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست‌جمهوری

علی تاجرنیا، پزشک و فعال سیاسی اصلاح‌طلب: بضاعت دولت همین است

طبق قانون اساسی دولت وظیفه دارد بهداشت و درمان مردم را تأمین کند. هم‌اکنون کشور درگیر ویروس کرونا شده است، به عقیده شما که هم پزشک هستید و هم سیاست‌مدار، آیا دولت توانسته در زمینه بهداشت به اصول قانونی اساسی عمل کند؟

فعالیت دولت را باید با امکاناتی که در اختیار دارد، مقایسه کرد. اگر بخواهیم چیزی را که مدنظر قانون اساسی است، در نظر بگیریم، طبیعتا خدمات دولت مطلوب نیست؛ اما اگر توانایی و بضاعت دولت را در نظر بگیریم، به نظر من در حد توان خود اقدامات بسیار خوبی انجام داده است. علت آن هم این است که برای ایجاد بهداشت و درمان مناسب و ارائه خدمات مطلوب به مردم کشور، نیازمند منابع قوی هستیم. اگرچه ارائه سهم خدمات بهداشتی در تولید ناخالص ملی کشور ما بد نیست، با توجه به درآمدهای اندکی که دولت دارد، این سهم کوچک شده و همین باعث شده است دولت نتواند پاسخ‌گوی نیاز همه‌جانبه بهداشت و درمان مردم باشد. نکته بعدی این است که مؤلفه‌هایی به غیر از دولت، هم در تصمیم‌گیری و هم در ایجاد منابع، به‌شدت دخالت می‌کنند؛ بنابراین هرقدر منابع به حوزه‌های مختلف اختصاص داده شود، سهم بهداشت و درمان کاهش خواهد یافت.

دولت چه مشکلاتی پیش‌رو دارد؟

من باید این نکته را تأکید کنم که در دولت آقای روحانی، تخصیص منابع به امر سلامت نسبت به گذشته پیشرفت خیلی خوبی داشته است؛ اما با توجه به اینکه مشکلات نیز در این سال‌ها زیادتر شده و ما هر سال یک بحران داشتیم که آخرین آن کروناست، این منابع برای تأمین نیازهای بهداشتی و درمانی کافی نیست و دولت با مشکل مواجه است. بحث دیگری که باعث شده از رئیس‌جمهور انتظار بیشتری داشته باشیم، این است که دولت باید در ابتدای شیوع کرونا، اقتدار بیشتری از خود نشان می‌داد. حالا یا به دلیل آسان‌انگاری موضوع کرونا یا به علت فشارهایی که از دیگر نهادها وارد شد، متأسفانه دولت در ابتدای شیوع کرونا خوب فعالیت نکرد؛ اما در ادامه کار تا حدود زیادی توانست کرونا را کنترل کند.

فکر می‌کنید بعد از پایان کرونا، نوع مدیریت دولت تبدیل به یک مناقشه سیاسی خواهد شد؟

به نظر من اصولگرایان نباید اعتراض کنند؛ چراکه آن بخشی که جزء نقاط ضعف دولت آقای روحانی تلقی می‌شود، به فشار نهادهایی برمی‌گردد که به اصولگرایان نزدیک‌تر است. اصلاح‌طلبان نیز نجابت می‌کنند و کمتر حرف می‌زنند. با توجه به اینکه مقابله با کرونا بحثی ملی محسوب می‌شود، نباید آن را به منازعه‌ای جناحی و سیاسی بدل کرد. واقعیت موضوع این است که دوران پساکرونا و پایان این اپیدمی، دوران بسیار سختی برای مردم خواهد بود؛ پس اصولگرایان باید بدانند اگر بخواهند فقط به دولت حسن روحانی انتقاد کنند، به‌زودی نوک پیکان بسیاری از این مشکلات متوجه آنها خواهد شد.

نعمت احمدی، وکیل دادگستری: باید به رئیس‌جمهور کمک کرد

طبق اصول قانون اساسی، دولت باید بهداشت و درمان مردم را تأمین کند. دولت آقای روحانی این اصول را رعایت کرده است؟

در اصل ۲۹ قانون اساسی به دو نکته «حوادث و سوانح» و «یک‌یک افراد» اشاره شده است. در ابتدا برای شوخی باید به این ماجرا اشاره کنم که فردی در حال مرگ بود، وقتی از او پرسیدند در بانک پول داری؟ گفت دارم، ولی برای روز مباداست. اکنون با توجه به حوادث و اتفاقات پیش‌آمده، قانون‌گذار در اصل ۲۹ قانون اساسی آورده است که یک‌یک افراد به صورت منفرد و خارج از اینکه کارمند، کارگر یا تحت پوشش بیمه باشند، باید از کمک دولت برخوردار شوند. یک بار برای همیشه ما باید وضع خود را روشن کنیم. برابر اصل ۵۳ قانون اساسی همه دریافتی‌های دولت باید به حساب خزانه وارد شود. ما تعداد بسیاری از شرکت‌ها و نهادها را داریم که به هر علت درآمدهای آنها به حساب خزانه واریز نمی‌شود. الان زمانی است که باید منابع خود را در اختیار عموم قرار بدهند. مقام معظم رهبری نیز در نطق نیمه شعبان، یک تکلیف کلی نسبت به آحاد مردم کردند. پس اکنون این نهادها به طریق اولی می‌توانند کمک‌حال باشند؛ این نهادها و سازمان‌ها حتی ارتش نه به صورت مستقل بلکه باید زیر نظر دولت فعالیت کنند و دولت باید ید واحد باشد. اکنون مردم، سازمان‌ها و نهادها باید یک طرف باشیم تا بتوانیم بحران و سوانحی را که در اصل ۲۹ قانون اساسی تعریف شده، مدیریت کنیم.

دولت در این زمینه چقدر موفق بوده است؟

چه بخواهیم و چه نخواهیم دولت آقای روحانی سر کار است و با وجود اینکه دولت بی‌برنامه است، اما او اکنون رئیس‌جمهور ماست. الان وقت این نیست که بگوییم چه باید می‌کرد و چه نباید می‌کرد، اکنون همه دنیا گرفتار کرونا شده‌اند؛ از رئیس‌جمهور آمریکا گرفته تا نخست‌وزیر انگلیس، هیچ‌کدام در مقابل این ویروس برنامه خاصی ندارند و اصولا نمی‌توان برنامه‌ریزی درستی انجام داد. پیشنهاد من این است که اکنون زمان آن است که بسیاری از نهادها و سازمان‌ها که تاکنون نتوانسته‌اند به هر دلیل به اصل ۵۳ قانون اساسی عمل کنند، طبق اصل ۲۹ قانون اساسی «درآمدهای عمومی» و «درآمدهای حاصل از مشارکت مردم» در راه مقابله با کرونا هزینه شود. بحث مچ‌گیری و حسابرسی نیست؛ چون در حساس‌ترین مقطع تاریخی کشور و در بحران عظیمی به نام «تحریم» قرار داریم که باعث شده به منابع مالی خودمان در جهان دسترسی نداشته باشیم، با دنیایی هم روبه‌رو هستیم که حتی در زمانی که ویروس کرونا همه جا را فراگرفته، نمی‌خواهد اندکی مواضع انسانی در قبال ما داشته باشد.

پیشنهاد شما چیست؟

منابعی که نزد بسیاری از سازمان‌ها و نهادها قرار گرفته (با علم به اینکه درباره همه آنها حسابرسی وجود دارد و منافع عمومی در آن رعایت شده است و هیچ حیف‌ومیلی نیز نشده و نخواهد شد) خارج از اصل ۵۳ قانون اساسی است و اکنون زمان آن است تا از آنها استفاده شود. افراد بسیاری روزمزد هستند و باید دولت به آنها رسیدگی کند؛ اگر نسبت به مشاغل کوتاهی شود، بسیاری از آنها از بین می‌رود و فردا است که با اعتراضات جدید و لشکر گرسنگان مواجه خواهیم شد. اکنون زمان آن است که به‌جای حرف‌های جناحی، یک حرف ملی بزنیم و بگوییم به اصل ۵۳ قانون اساسی عمل شود تا از بی‌کاری و اعتراضات مردم در آینده جلوگیری شود.

بدون هیچ‌گونه حب و بغض یا جناح‌بندی سیاسی باید به این نکته توجه کنیم که طبق اصل ۲۹ قانون اساسی، تأمین اجتماعی و بهداشت عمومی باید از سوی دولت صورت بگیرد و منابع آن نیز در همان اصل آورده شده است. اکنون که دولت حتی برای لایحه بودجه خود مشکل دارد، همه باید به آقای رئیس‌جمهور کمک کنیم. همه دنیا در برابر کرونا دچار آزمون و خطا شده و دولت‌ها نیازمند منابع مالی هستند؛ به باور من با توجه به اینکه دولت ایران به خاطر تحریم‌ها مشکلاتی دارد، باید از این منابع داخلی استفاده کند.

دولت چین و مسئولیت بین‌المللی بیماری کرونا

حجت فیضی . کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل

در کنار هیاهوی مبارزه با ویروس کرونا، به نظر می‌رسد نگاهی به مسئولیت بین‌المللی کشور چین به عنوان کشور محل انتشار این ویروس حائز اهمیت است. حسب گزارش سازمان جهانی بهداشت، بازارهای موسوم به بازار خیس که در آن مرغ و ماهی و گوشت حیوانات اهلی و بعضا حیوانات وحشی و گونه‌های در حال انقراض شامل خفاش، مورچه‌خوار پولکدار (پانگولین)، مار، موش بامبو، تمساح، طاووس، گربه‌های وحشی و حتی سگ خریدوفروش می‌شوند، به احتمال زیاد اولین‌بار محل انتقال ویروس کرونا بوده است. شیوع این بیماری در سطح بین‌المللی تلفات جانی و مالی عدیده‌ای برای کشورها داشت. در بستری که روند تلفات جانی و مالی رو به فزونی است، برآورد دقیقی از میزان خسارات واردشده نمی‌توان داشت. برای بحث از مسئولیت بین‌المللی دولت چین، باید نگاهی به عمده قوانین و مقررات مربوطه داشته باشیم؛ مقرراتی که با مطالعه آن می‌توان گفت دولت چین در رعایت و احترام به آن مقررات کوتاهی غیرقابل اغماضی داشته است.

طبق ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی، حق هر کس به تمتع از بهترین حال سلامت جسمی و روحی ممکن‌الحصول به رسمیت شناخته شده است و دولت‌ها مکلف‌اند تدابیری در این زمینه اتخاذ کنند. ازجمله بهبود بهداشت محیط و بهداشت صنعتی از جمیع جهات و پیشگیری و معالجه بیماری‌های همه‌گیر، بومی، حرفه‌ای و سایر بیماری‌ها. همچنین پیکار علیه این بیماری‌ها و ایجاد شرایط مناسب برای تأمین مراجع پزشکی و کمک‌های پزشکی برای عموم در صورت ابتلا به بیماری.

طبق ماده ۶۳ اساسنامه سازمان جهانی بهداشت هر یک از دولت‌های عضو آیین‌نامه‌ها و گزارش‌های رسمی و مهم مربوط به بهداشت را باید صریحا به سازمان اعلام کند و طبق ماده ۶۴ اساسنامه سازمان جهانی بهداشت هر یک از دولت‌های عضو باید وفق تمهیداتی که از طرف مجمع بهداشت مقرر می‌شود، گزارش‌هایی درباره اپیدمی‌ها تهیه و ارائه کنند.

مقررات بین‌المللی بهداشت سازمان جهانی بهداشت سال ۲۰۰۵ نیز در این زمینه برخی تکالیفی را بر دولت‌های عضو بار کرده است که اهم آنچه مطلوب یادداشت حاضر است مواد ۶، ۷ و ۵۶ آن است. هدف و قلمرو مقررات بین‌المللی بهداشت جلوگیری از گسترش بین‌المللی ویروس، فراهم‌کردن بهداشت عمومی و جلوگیری از تجارت و ترافیک بین‌المللی غیرضروری است.

طبق ماده شش مقررات بین‌المللی بهداشت هر دولت عضو، باید با کارآمدترین وسیله ارتباطی ظرف ۲۴ ساعت، از تمامی اتفاقاتی که ممکن است منجر به ایجاد وضعیت اضطراری در بهداشت عمومی شود سازمان جهانی بهداشت را مطلع کند. متعاقب آن هر دولت عضو باید به صورت دوره‌ای با سازمان جهانی بهداشت در ارتباط باشد و نتایج آزمایشگاهی، منبع و نوع خطر، تعداد موارد و مرگ‌ومیر، شرایط مؤثر در شیوع بیماری و اقدامات بهداشتی به‌کاررفته را گزارش کند و طبق ماده ۷ آن هر دولت عضو، تعهد بر به اشتراک‌گذاری اطلاعات حاصله دارد.

آنچه در گزارش‌ها هویداست این است که دولت چین در بدو امر اطلاعی به سازمان جهانی بهداشت در این زمینه نداده است و از طرفی از انتشار برخی اطلاعات مهم درباره این ویروس جلوگیری کرد. سابقا در زمان همه‌گیرشدن بیماری سارس نیز دولت چین سعی در پوشش و سانسور اخبار در این زمینه داشت.

ماده ۵۶ مقررات بین‌المللی بهداشت سازمان جهانی بهداشت دربردارنده ضوابط حاکم بر نحوه حل‌وفصل اختلافات است. طبق بند اول آن، در مرحله اول مذاکره یا طرق دیگر حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلاف پیش‌بینی شده است. طبق بند دوم و در صورت عدم حصول نتیجه مقرر در بند اول، دعوا ازطریق مراجعه به مدیرکل سازمان جهانی بهداشت قابل حل‌وفصل خواهد بود. مطابق بند سوم آن، دولت عضو می‌تواند در هر مرحله به صورت کتبی به مدیرکل سازمان جهانی بهداشت اعلام کند که داوری اجباری را برای حل‌وفصل اختلاف می‌پذیرد. بدیهی است نتیجه داوری اجباری برای طرفین دعوا لازم‌الاتباع و نهایی خواهد بود. بند چهارم ماده ۵۶ به اختیار دولت‌ها بر توافق جداگانه به امکان توسل به مکانیسم حل‌وفصل اختلاف دیگر سازمان‌های بین‌المللی اشاره کرده است.

اینکه آیا در صورت بروز اختلاف و طرح ادعایی علیه دولت چین موضوع از طرق دیپلماتیک حل‌وفصل شود، قابلیت پیش‌بینی ندارد اما در فرض عدم حصول نتیجه مرضی‌الطرفین و عدم همکاری دولت چین برای جبران خسارت وفق مقررات ماده ۵۶ و عدم اعلام پذیرش داوری اجباری، دولت مدعی خسارت ناگزیر از استفاده از روش قضائی حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلاف است. در صدر آن طرح دعوا در دیوان بین‌المللی دادگستری مطلوب خواهد بود.

نکته قابل تأمل در طرح دعوا علیه چین در دیوان بین‌المللی دادگستری بحث صلاحیت این مرجع است. در صورتی که نتیجه مطلوبی برای طرفین اختلاف پس از طی مراحل ماده ۵۶ مقررات بین‌المللی بهداشت حاصل نشود آیا امکان طرح دعوا در دیوان بین‌المللی دادگستری وجود دارد؟ دیوان قبل از شروع رسیدگی ماهوی باید صلاحیت خود را احراز کند. اما مبنای صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری چیست؟ پاسخ آن را می‌توان در ماده ۷۵ اساسنامه سازمان جهانی بهداشت یافت. طبق ماده ۷۵ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری هر موضوع یا اختلافی راجع به تفسیر و اجرای این اساسنامه ایجاد شود که از طریق مذاکره و یا به وسیله مجمع بهداشت حل و تسویه نشود، از طرف مقامات مربوطه به دیوان بین‌المللی دادگستری بر طبق اساسنامه آن دیوان مراجعه خواهد شد، مگر اینکه طرفین راه دیگری برای حل اختلاف در نظر بگیرند.

دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه کانال کرفو مقرر داشت که هیچ دولتی نمی‌تواند عالما از سرزمینش برای انجام اقداماتی برخلاف حقوق سایر دولت‌ها استفاده کند. اصل بیست‌ویکم اعلامیه استکهلم (کنفرانس سازمان ملل در مورد محیط زیست انسان) نیز بر این موضوع صحه می‌گذارد. از طرفی هر دولتی مکلف است تضمین کند که شهروندان آن کشور اقداماتی مضر به حقوق سایر کشورها مرتکب نشوند و در صورت ارتکاب آن ازسوی شهروندان، این عمل قابل انتساب به دولت است. نتیجه اینکه وقتی دولتی اقدام غیرقانونی می‌کند، باید به کشورهایی که متحمل ضرر شده‌اند جبران خسارت کند.

طرح دعوای مطالبه خسارت باید دربردارنده تبیین رابطه علی و معلولی (ضابطه مستقیم و کافی طبق رویه دیوان در قضیه نسل‌کشی بوسنی) بین تخطی از تعهد بین‌المللی و ضرر وارده باشد. شاید دولت مدعی در راستای اثبات این رابطه عِلی با دشواری‌های زیادی همراه باشد، اما بار اثبات با اوست. جبران خسارت نیز در مرتبه اول به طریق اعاده به وضع سابق است و چنانچه مقدور نباشد از طریق پرداخت غرامت است.

البته موضوع یادداشت حاضر نیازمند واکاوی و بررسی دقیق‌تر ابعاد موضوع است. با توجه به اینکه سابقه روشنی از نوع دعوای اشاره‌شده در قالب یک خسارت ناشی از اشاعه بیماری مسری در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری نیز وجود ندارد، طرح چنین دعوایی با ابهامات زیادی مواجه خواهد بود. شاید دولت چین پس از شیوع ویروس و وقوع تلفات جانی چشمگیر، مبارزه مطلوبی با این بیماری داشت؛ به گونه‌ای که جهانیان را تمجید واداشت، اما این دولت در بدو اطلاع از بیماری دقت کافی در این زمینه و در اجرای تعهدات بین‌المللی خود نداشته است. در حال حاضر کشورها عمده تمرکز خود را بر مبارزه با این ویروس و همکاری‌های بین‌المللی بنا نهاده‌اند. اما در آینده نزدیک وقوع اختلاف‌های حقوقی دور از انتظار نخواهد بود. لازم است کشورها ضمن مبارزه اصولی با این بیماری، تعهدات بین‌المللی خود را فراموش نکنند.

روزنه

تأکید رئیس‌جمهوری در تماس تلفنی با وزیر بهداشت:

سلامت مردم اولویت دولت است

شرق: موضوع قرنطینه هنوز بر سر زبان‌هاست. بازگشت مردم به سطح خیابان‌ها و ازسرگیری فعالیت‌های روزانه، نگرانی‌ها برای شیوع فزاینده کرونا را افزایش داده. دولتی‌ها اما از فاصله‌گذاری هوشمند سخن می‌گویند. رئیس‌جمهوری هم دیروز در تماسی با وزیر بهداشت گفته: «دولت به صورت متوازن با اولویت قراردادن سلامت مردم به فکر وضعیت اقتصادی و معیشت آنان نیز هست و ازسرگیری فعالیت کسب‌وکارهای ضروری نباید منجر به آسیب به سلامت مردم شود». به گزارش «پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست‌جمهوری»، حسن روحانی اضافه کرد: «اجرای طرح فاصله‌گذاری هوشمند نباید موجب سهل‌انگاری در اعمال محدودیت‌های لازم و نظارت و کنترل‌ها باشد و مسیر در پی گرفته‌شده تاکنون در مورد اجرای پروتکل‌های بهداشتی باید همچنان با قوت و قدرت ادامه یابد». بااین‌همه روحانی باز هم از مردم برای درخانه‌ماندن و «اجتناب از ترددهای غیرضروری در سطح شهرها» دعوت کرد و از ضرورت اقناع مردم درباره شعار «در خانه ماندن» سخن گفت. از سوی دیگر وزیر بهداشت هم گفته: «خوشبختانه شاهد روند کاهشی در کشور هستیم و ابتلا به ویروس کرونا نیز شیب نزولی داشته است». سعید نمکی حتی گفته: «اگر همکاری و همراهی مردم در اجرای پروتکل‌های بهداشتی، درخانه‌ماندن و پرهیز از ترددهای غیرضروری در سطح شهرها ادامه یابد و همچنین با رعایت کامل پروتکل‌های بهداشتی از سوی کسب‌وکارها، می‌توانیم امیدوار باشیم که طی روزهای آینده در آمار ابتلا به ویروس و فوتی‌ها شاهد کاهش قابل‌توجهی باشیم». این در حالی است که در تعطیلات نوروز سطح تردد و حضور مردم در سطح شهر به حداقل رسیده بود.

ربیعی: احتمالا با ۴ میلیون بی‌کار مواجه شویم

اما از سوی دیگر سخنگوی دولت تأکید کرده که «هرگونه سیاست در بازگشایی‌ها مبتنی‌بر دیدگاه کارشناسی است». این سخنان را علی ربیعی دیروز در نشست خبری دولت گفته؛ جایی که با وجود هشدارها و تأکید دولتی‌ها بر «فاصله‌گذاری اجتماعی» از خبرنگاران برای حضور در آن دعوت شده بود. به گزارش «ایسنا»، ربیعی در این نشست گفت: «ما از روزهای اول شیوع کرونا در دانشگاه‌ها و مؤسسات مطالعاتی بهداشتی کارهای گسترده‌ای برای استفاده از فناوری اطلاعات را دنبال کردیم و این مطالعات در روزهای آتی با تصمیم‌گیری‌ها و با اجرای طرح فاصله‌گذاری هوشمند به بهره‌برداری می‌رسد». او اضافه کرد: «ما نیازمند این هستیم که در کنار راه‌اندازی معیشت مردم، نوعی از زندگی اجتماعی را سامان دهیم که کمترین میزان از شیوع را تجربه کنیم. باید در محیط کار و ادارات و استفاده از حمل‌ونقل عمومی به سمت نوعی حرکت سلامت‌محور حرکت کنیم تا از پیک‌های احتمالی بیماری عبور کنیم». سخنگوی دولت همچنین از برگزاری جلسه‌ای با مدیریت معاون‌اول رئیس‌جمهور و با حضور مدیران نهادهایی مثل ستاد اجرائی فرمان امام، نیروهای مسلح و سایر دستگاه‌های اجرائی درگیر در مبارزه با کرونا خبر داد. سخنگوی دولت گفت: «در اقتصاد تحریم‌زده قرار گرفته‌ایم و با کاهش رشد اقتصادی بعد از کرونا هم مواجه خواهیم بود؛ همان‌طور که حتی کشورهای قدرتمند اقتصادی هم در این زمینه رشد منفی یا کاهش رشد را تجربه کردند و ما هم اگر بعد از کرونا وارد عمل نشویم، ممکن است با بی‌کاری چهار میلیون‌نفری مواجه شویم». او در بخش دیگری از نشست خود توضیح داد که برای چهار میلیون خانوار با درآمد پایین، یک میلیون تا دو میلیون به صورت قرض‌الحسنه پرداخت می‌شود و در کنار آن به همه یارانه‌بگیران که آن چهار میلیون خانواده را هم شامل می‌شود، وام یک‌میلیونی با نرخ ۱۲ درصد سود پرداخت خواهد شد. ربیعی درباره افزایش حقوق کارگران نیز صحبت کرد؛ موضوعی که این روزها بحث‌های زیادی را معطوف به خود کرده است. ربیعی گفت: «خیلی‌ها در سال‌هایی که بین مزد و تورم چنان شکاف وحشتناکی ایجاد شد و قدرت خرید کارگران پایین آمد، چیزی نگفتند و ننوشتند، خوشحالیم که امسال جریان کارگری در چانه‌زنی‌ها حضور دارد و در آخر با اقتدار می‌گوید مصوبه را امضا نمی‌کند؛ این نشانه سه‌جانبه‌گرایی است که دولت ایجاد کرده؛ در اصل قضیه بخش‌های انتقادی جامعه کارگری هم هستند و سه نماینده رسمی که مشاوران خود را همراه می‌آورند و بین شش تا ۹ نفر در جلسه حضور دارند». به گفته او، «قبل از فشار تحریم منحنی مزد با قدرت خرید شکاف ۶۰ درصدی داشت که ما آن را برعکس کردیم و مزد بر تورم پیشی گرفت؛ امیدواریم از تعطیلی کارخانه‌ها جلوگیری کنیم. برای کارگر هیچ‌چیز تلخ‌تر از ناامیدی شغلی نیست. اخراج، اتفاقی تلخ برای کارگر است و با تمهیداتی که در بخش حق مسکن کارگران صورت می‌گیرد، درصدی را برای کارگران جبران و با گشودگی بیشتر در آینده اقداماتی را برای رفاه کارگران ایرانی انجام دهیم».